

Athény po řecko-perských válkách

Zlatý věk demokracie

Délský/athénský námořní spolek (478/477 – 404 př.)

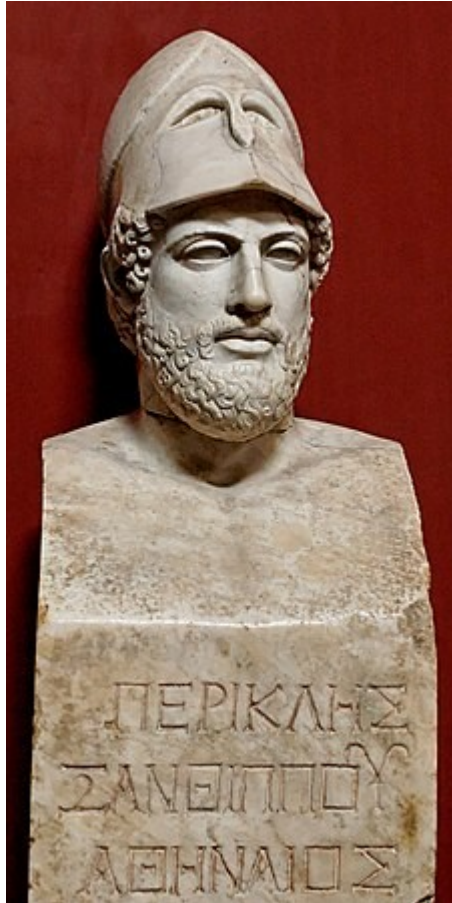
- Jiný název – délský spolek, v antických pramenech jako Athéňané a jeho spojenci
- Cíl: boj proti Peršanům
- Členové zpočátku autonomní, rovnoprávné postavení na shromáždění spolku
- Foros – poplatek do pokladny
- Státy se silným loďstvem platí v lodích (triérách)
- Hegemonie Athén
- Pol. 5. st. př. – na 200 členů
- Přetvoření spolku v athénskou námořní říši – násilná držba, zavádění demokratické vlády, zřizování **klerúchií**
- Rozpuštění spolku jednou z podmínek míru po peloponéské válce

Kalliův mír, 449 př.

- Přesná povaha ujednání, které se stalo známým jako „[Kalliův mír](#)“, zůstává nejasná.
- Diodóros tvrdí, že se jednalo o „významnou smlouvu“, avšak [Thúkýdídés](#) o ní nepodává žádné zprávy.
- Historicitu Kalliova míru je přinejmenším sporná.
- **Podmínky obsažené v míru** byly podle Diodóra následující:
 - a/všechny řecké obce v Asii obdrží autonomii;
 - b/maloasijské satrapové se smějí přiblížit k řeckým obcím nanejvýš do vzdálenosti tří dnů chůze;
 - c/ žádná perská válečná loď se nesmí plavit v Egejském moři nebo Propontidě

Bez ohledu na to, zda byl Kalliův mír skutečně uzavřen, období řecko-perských válek v polovině [5. století př. n. l.](#) definitivně skončilo.

Periklés

- narodil se v Athénách v roce 495 př. n. l. aristokratickým rodičům.
- Jeho otcem byl Xanthippos, politik a vojevůdce, který porazil Peršany v bitvě u Mykalé (479 př. n. l.).
- Periklova matka Agarista byla zase neteří výše zmíněného Kleisthena, zakladatele athénské demokracie.
- Snaha o posílení Athén jako hlavy athénské námořní říše v zahraniční politice
- Ve vnitřní politice snaha o udržení stability společnosti + vybudování města jako centra východního řeckého světa

Thukydídés, hodnocení Perikla

- „Dokavad byl v čele státu v dobách míru, vedl jej rozumně a střežil jej až do konce bezpečně, a za jeho vedení nabyl největší moci; když pak vypukla válka, zřejmě i zde předem (dobře) odhadl jeho možnosti. ... když zemřel, ukázalo se ještě jasněji, jak byl ve válce prozíravý. Tvrdíval totiž, že (Athéňané) zvítězí, budou-li zachovávat klid, hledět si loďstva, za války své panství nerozšiřovat a nevydávat v nebezpečí město
- To bylo tím, že on zakládal svou moc na vážnosti a moudrosti, byl penězům zřejmě zcela nepřístupný, ovládal lid ušlechtilým způsobem a nebyl jím veden o nic více, než jej sám vedl; protože totiž nenabyl moci nenáležitými prostředky, nemusil mluvit tak, aby se zalíbil, nýbrž máje ji pro svou autoritu, mohl jim v leccems i rozhorleně odporovat.“

Ostrakon, 444/443 př.

- **Časová osa:**
- 495 př. n.l. – narozen v Athénách
- 470 př. n. l. – vstup do politiky
- 461 př. n. l. – ostrakizování Kimóna
- 442 př. n.l. – ostrakizování Thúkýdida
- 440 př. n. l. – vůdce v samské válce
- 432 - 430 př. n. l. – perzekuce Feidia, Anaxagora a Aspasií
- 431 př. n. l. – počátek peloponéské války
- 430 př. n. l. – odvolán z funkce stratéga
- 429 př. n. l. – znovu zvolen; jeho smrt

Politická opatření

- zpřístupnil chudým vrstvám rozhodování při soudních procesech a v radě ([búlé](#)) placením odměn
- rozšířil placení náhrad za výkon vojenské služby i na dobu míru
- oslabil rozhodovací pravomoci [areopagu](#) (aristokraty ovládaná rada starších) odnětím dozoru nad státní správou, prováděním zákonů, veřejnou mravností a politickým soudnictvím
- přiznal každému občanu právo podávat žaloby proti úředníkům nekonajícím své povinnosti a proti osobám ohrožujícím blaho státu. Každý úředník měl být před volbou prověřen zkouškou a zodpovídat se ze svého působení po vypršení úředního období
- návrh nových zákonů byl svěřen osobám voleným [ekklésií](#) – všelidovým sněmem.
- zavedl také nová pravidla pro získání athénské občanství. Aby obyvatel mohl získat athénské občanství, museli být nově oba jeho rodiče občany Athén (předtím stačilo, aby byl občanem jen otec). Stalo se tak roku 451 př. n. l.

Postupy k zabezpečení demokratické myšlenky - losování

- Losování úředníci, ale i soudci a členové rady XXX volbu úředníků vnímají jako oligarchický postup
- Je zárukou rozdělení úřadů mezi co nejširší počet občanů
- Los má úlohu božského znamení – původně pro ustanovování kněží
- Losování v politice zavedl Kleisthenés – členové rady 500; následuje losování archontů (původně dva stupně losování – v jednotlivých fýlách, v centru obce)
- Při oligarchickém převratu r. 411 př. a za vlády 30 tyranů (404/403 př.) losování odstraněno
- Losování nepodléhají pouze úředníci, jejichž činnost vyžadovala speciální zkušenosti a znalosti (stratégové, hipparchové, vychovatelé vojenského dorostu, obětníci, architekti, pokladníci námořního spolku)
- Losovalo se podle fýl nebo démů
- Kandidatura byla dobrovolná – možnost doplnění ze sousedních okrsků

Postupy k zabezpečení demokratické myšlenky - losování

- Losování se provádí na agoře pomocí černých a bílých bobů (ty jsou kladné)
- Volí se porotní soudy o 200, 400, 500 nebo 1000 soudců; příp. 500 členů rady
- == zdlouhavost procesu – **losovací zařízení** (kléróteria),
- Losuje se jeden nebo více dnů na konci úředního roku
- Soudní dvory se losují toho dne, kdy se koná soud; z celkového počtu soudců pak losování do jednotlivých porot – záruka nestrannosti
- Důsledkem losování dříve vážené úřady ztrácejí na významu a přitažlivosti, rozvolňují se jejich kompetence

Postupy k zabezpečení demokratické myšlenky - losování

Bleicken, Jochen: Athénská demokracie, s. 325

„Ve starší době byl los prostředkem ke zjišťování božské vůle a v náboženské oblasti se ho užívalo i později jako znamení božího soudu. V oblasti profánní však naproti tomu jeho užívání od samého počátku vychází z určité politické myšlenky ... Daná politická myšlenka pak spočívá v záměru vyloučit z okruhu vládní moci osobní vážnost a autoritu.“

- snaha odstranit osobní vážnost, autoritu, nebo zabránit, aby ji někdo získal
- proti předkům předních aristokratických rodin

Dokimasia – prověrka před nástupem do úřadu

- Osobní způsobilost přezkoumávána v případě výkonu funkce delší než 30 dní – v případě členů rady 500 prověřuje předcházející rada, u jiných soud; archonty prověřuje rada i porotní soud
- Občan, který neprošel, není trestán, utrpí jeho vážnost, jednání bylo veřejné
- Smyslem a důsledkem velkého nárůstu funkcí v exekutivě, má bránit vstupu lidí slabých duchem nebo charakterem
- Odpovědi jsou dokládány svědky
- **Zkoumá se** původ tři pokolení dozadu
- Dodržování náboženských kultů
- Dobré nakládání s rodiči
- Platba daní
- Účast na vojenských taženích
- Může proti kandidátovi kdokoliv vystoupit jako žalobce

Skládání účtů z úřadu

- Jeden ze základních principů demokracie
- K odpovědnosti volány všechny veřejně činné osoby (rada 500, úředníci, vyslanci, kněží a kněžky ad.)
- Osvobození toliko soudci
- Měsíc po složení úřadu
- Dokud není prověrka ukončena zákaz odjezdu do ciziny, manipulace s majetkem, převzetí nové funkce, přijetí pocty = záruka schopnosti zaplatit případnou pokutu, ovlivnění procesu. V případě odmítnutí těžké tresty

Skládání účtů z úřadu

- 2 etapy
- 1. etapa – prokazuje se řádné spravování veřejných peněz
odpověď na případné existující výtky ze stran občanů
pochybení (zpronevěra, úplatek) trestáno peněžní pokutou
(10x víc)
- 2. etapa – celkové hodnocení práce v úřadu
nekoná se automaticky, jen na návrh některého občana

Odměny za úřady (žold, diety) = *misthos*

- Nutnost odměn v případě zastávání úřadů co nejširším spektrem občanů
- Athéňané dle Perikla považují občana, který se neangažuje v politickém životě, nejen za nečinného, ale za neužitečného. Držet se stranou politiky odporuje demokratické myšlence
- Nutnost finančních náhrad nezbytných životních nákladů
- Po Efialtově „revoluci“ (462/461 př.), při níž byl zbaven moci areopag
- Vyplácení prvních diet zavedl Periklés – soudci, členové rady, někteří úředníci; později i za účast na lidovém shromáždění, za účast při svátcích
- Vyplácí se po dnech za skutečně vykonanou práci; archonti a prytanové výjimkou (roční, měsíční příjem)
- Nikdo nesměl přijmout dvojí odměnu
- Odměněn každý bez ohledu na výši svého majetku
- Vojenský žold vyplácen již za řecko-perských válek

Akropole v Athénách

Parthenon

- Uměleckou záštitou byl největší antický sochař [Feidiás](#)
- Jeho architektky byli Iktínos a Kallikratés
- Svému původnímu účelu, jako chrám Athény, sloužil do 4. stol n. l., tedy téměř 1000 let.
- V době křesťanství byl přeměněn na chrám [Panny Marie](#) a jeho výzdoba byla poškozena.
- R. [1687](#) utrpěla stavba největší poškození ve své historii po zásahu [turecké](#) prachárny bombou z [benátské](#) lodi.

Parthenon, Akropolis, Athény

Athény pol. 19. st.

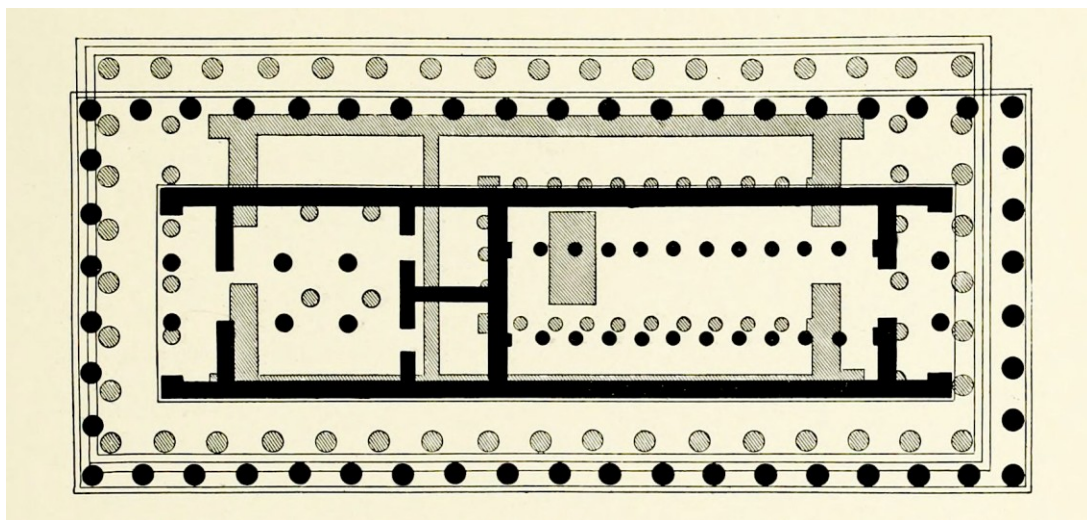

Čerhe – starsí stavba

Vykopávky, 1886

Šráfovaně – nová stavba
chrám

starší

Pausaniás, Cesta po Řecku I

Umělecké poklady na athénské akropoli

„Všechno to, co zhlédnou návštěvníci, vcházející do chrámu zvaného Parthenón, na jeho štítech, vztahuje se k Athénině narození. Na zadním štítě je vypodobněn Poseidonův svár s Athénou o zemi. Vlastní socha je zhotovena ze slonoviny a zlata; vprostřed na přilbici ji spočívá socha Sfingy a na obou stranách přilbice jsou zobrazení nohové. Socha Athény je zobrazena stojící v chitónu sahajícím až k nohám, na prsou má hlavu Medúsinu vytvořenou ze slonové kosti. V jedné ruce drží bohyni Vítězství (Níké) asi čtyřloketní (2 m), v druhé ruce kopí, u nohou jí pak leží štít, blízko kopí je had; tento had je nejspíš Erichthonios. Na podstavci sochy je zobrazeno narození Pandořino.“

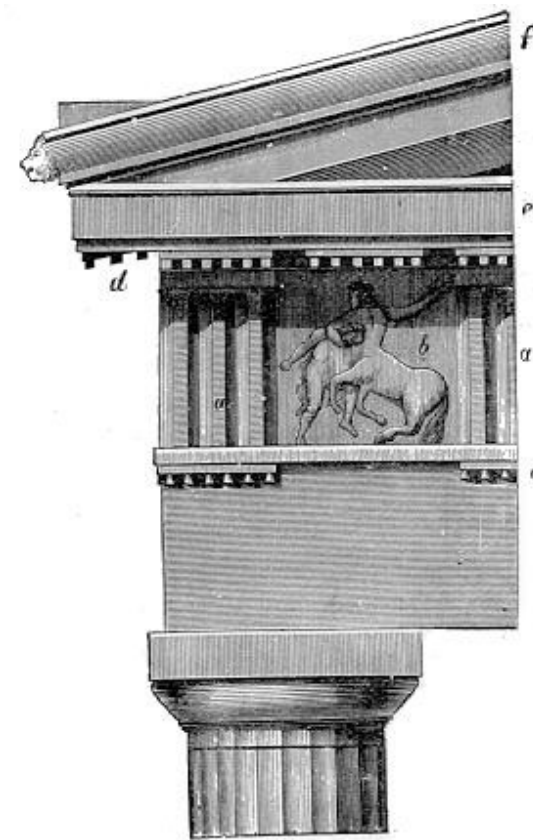
Plinius Starší, Historia naturalis

„Socha je vysoká dvacet šest loktů a je zhotovena ze slonoviny a zlata. Všimněme si, že na jejím štítě, na jeho vypouklém obvodu, umělec vytesal Boj Amazonek, zatímco na vyduuté části Zápas bohů a Gigantů a na střevících Boj Lapithů s Kentaury. Všechny drobné plochy sochy vyplnil svým mistrovským uměním. Na podstavci sochy je vyryto Pandořino zrození: asistuje při něm dvacet bohů. Mimořádně obdivuhodná je Victoria, znalci obdivují i Hada a bronzovou Sfinxu přesně pod hrotem kopí.

Lawrence Alma-Tadema, 1868

Feidias prohlížejí vlys

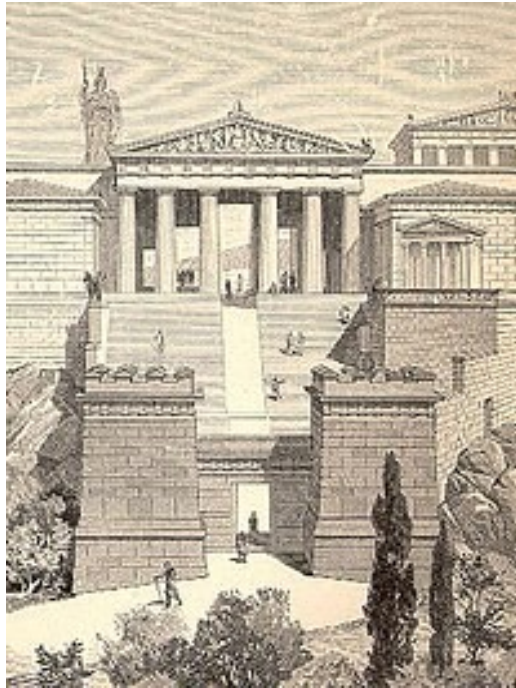

The Doric Order in the Parthenon at Athens.

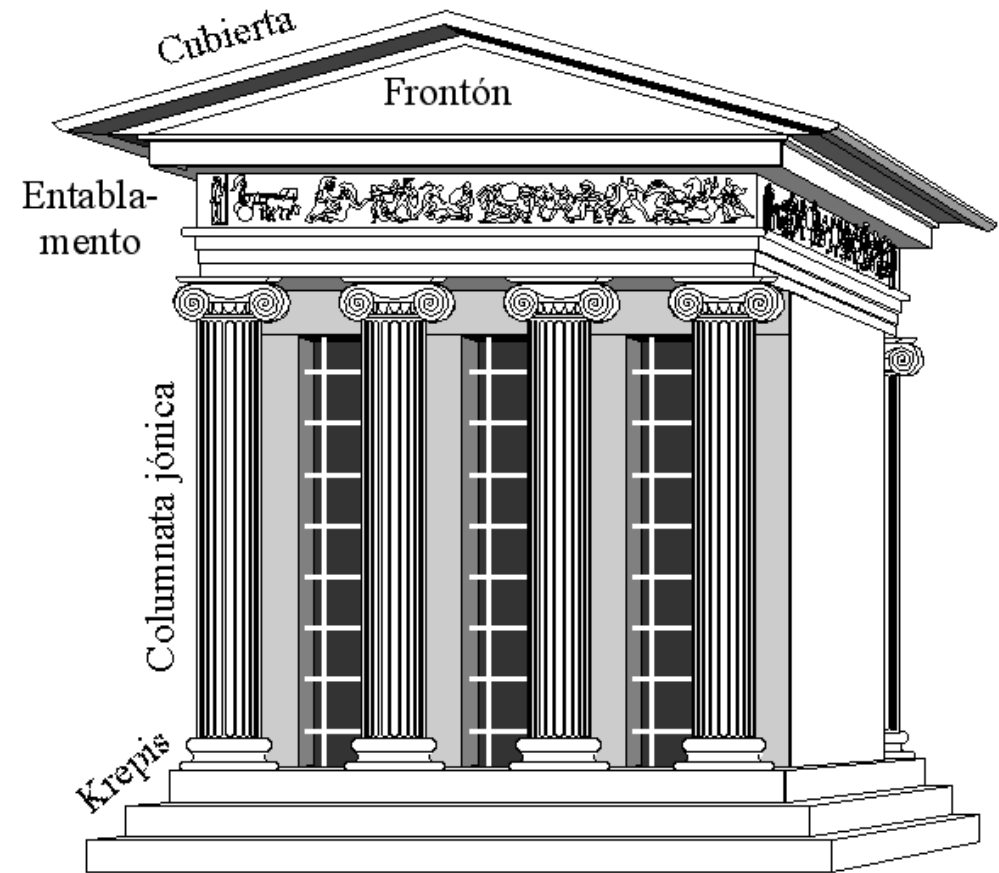
Erechtheion na athénské Akropoli

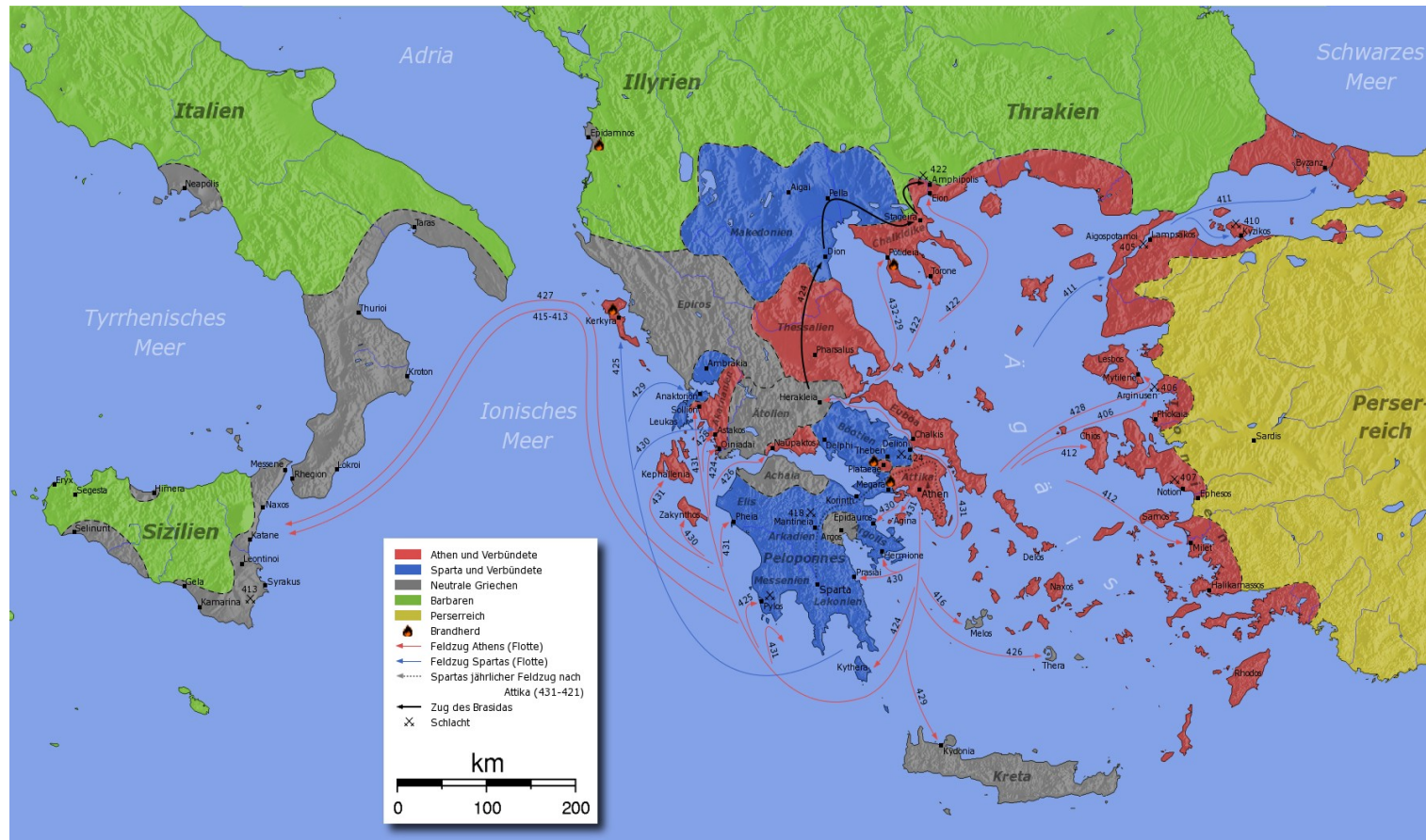
Propyleje

Chrám Athény Níké na athénské Akropoli

Pelopononéscká válka (431-404 př.)

Thúkydídés, Dějiny peloponéské války

- [424 př. n. l.](#) se stal jedním z 10 [stratégů](#)
- 424/423 př. n. l. spartský vojevůdce [Brásidás](#) napadl město [Amfipolis](#), jejíž velitel Euklés poslal k Thúkydídovi pro pomoc. Thúkydídés dorazil pozdě, město již se vzdalo, a proto byl poslán do vyhnanství, kde strávil 28 let.
- Paradoxně mu to umožnilo pozorovat události z perspektivy obou táborů a relativně volně se mezi nimi i pohybovat, což mu pomohlo při vytvoření jeho jediného známého díla [Dějiny peloponéské války](#) do roku 411 př. n. l.
- Roku [404 př. n. l.](#) mu bylo po porážce Athén povoleno vrátit se domů.

Příčiny války

- V létě roku [432 př. n. l.](#) vyzývali nespokojení členové peloponéskeho spolku Spartu, aby zasáhla – zájem Korinta
- Athény byly nejprve prohlášeny za narušitele míru uzavřeného v roce 446 př. n. l., načež následovalo formální vyhlášení války.
- Současně také Periklés přesvědčoval v Athénách lidové shromáždění o nutnosti zahájení války.
- Periklova ochota podstoupit riziko válečného konfliktu a spartská obava z toho, že jeden nebo více spojenců vystoupí z peloponéskeho spolku, byly těmi hlavními příčinami války.
- Thúkydídés za skutečný důvod války pokládal strach Spartanů ze vzrůstající moci Athén a podle jeho mínění byl konflikt víceméně nevyhnutelný.

Etapy války

- Archidámova válka
- (431-421 př.)
- Níkiův mír
- (421-413 př.)
- Alkibiádova výprava na Sicílii
- (415 př.)
- Dekelejská válka
- (413-404 př.)

Xenofon rozmlouvající se Sókratem

Rafael, Athénská škola

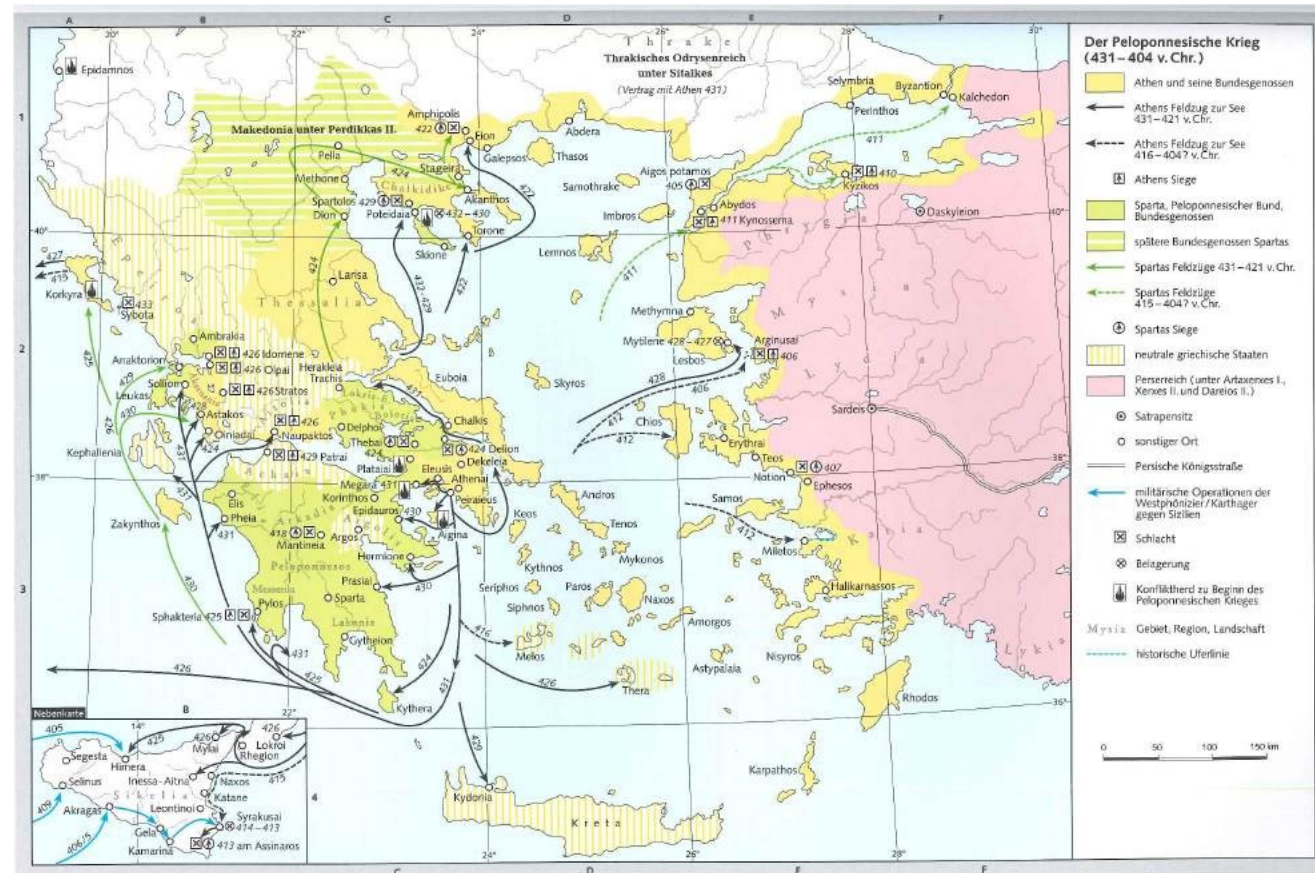

- [Řecké dějiny](#)
- v tomto díle navázal na [Thúkýdidovy Dějiny peloponéské války](#)
- popsal dějiny let [411–362 př. n. l.](#)

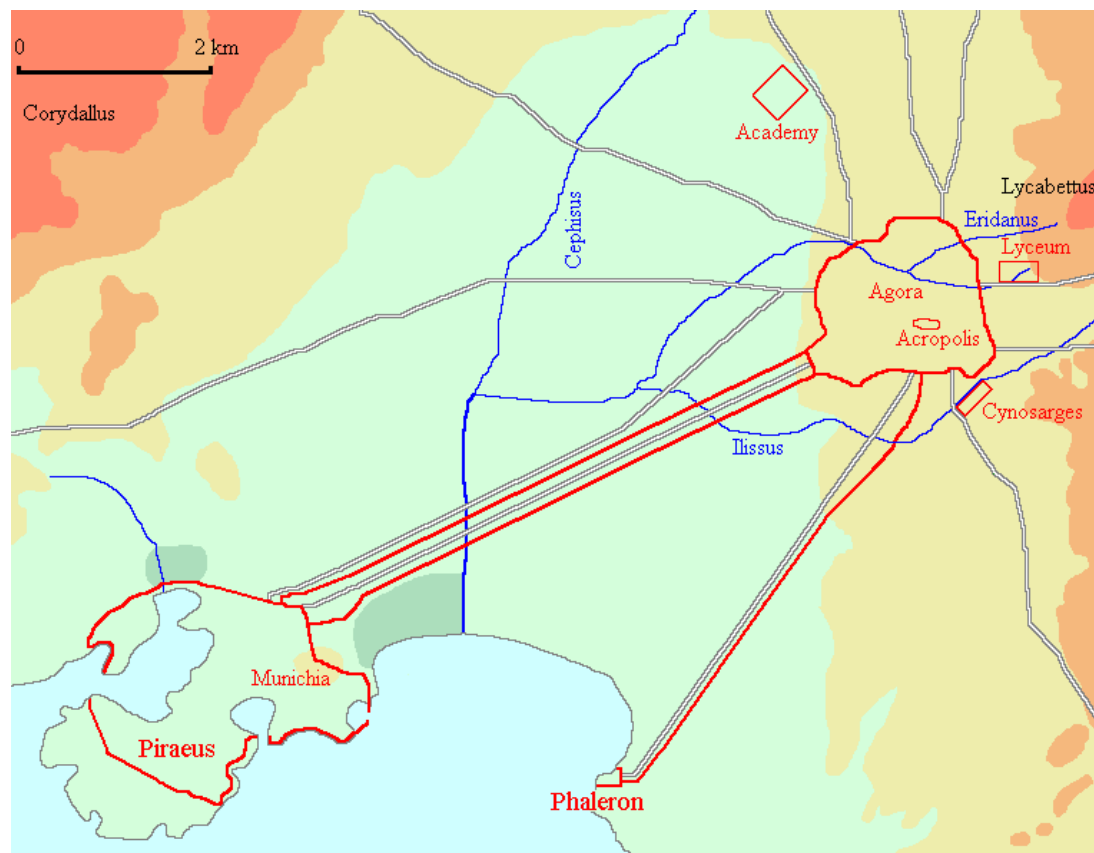
THÚKYDIDÉS: Dějiny peloponéské války. (I, 118).

- *Napětí mezi Spartou a Athénami*
- Všechno toto, co udělali Řekové jedni proti druhým i proti barbarovi, se událo zhruba v průběhu padesáti let, počítajíc od Xerxova ústupu do začátku této války. Během nich Athéňané upevnili své panství a velmi posílili svou moc, zatímco Lakedaimoňané, třebaže si to uvědomili, nebránili jim v tom, leda jen málo, a téměř po všecken čas se chovali klidně (vždyť i dřív nikdy příliš nespíchali do války, nebyli-li k ní donuceni, a tentokrát je velmi zaměstnávaly války domácí), až se nakonec athénská moc již zjevně zvedla a obrátila se proti jejich spojencům. Tu usoudili Lakedaimoňané, že už to nelze snášet, a rozhodli, že je nutné jednat s největší horlivostí, a bude-li to možné, zničit jejich převahu válkou, kterou prožíváme.

Průběh peloponéské války

Dlouhé hradby

- Archidamská válka válka, 431-421 př.
- Napadění Attiky spartským vojskem a jeho krále Archidámem, plenění venkova
- Ochrana obyvatelstva dlouhými zdmi, vypuknutí moru – smrt Perikla

THÚKYDIDÉS: Dějiny peloponéské války. (II, 53).

- *Mor v Athénách*
- Mor dal ve městě první podnět k většímu porušování zvyklostí i v mnoha jiných ohledech. Když lidé viděli, jak rychle dochází ke změně u těch, kteří byli šťastní a náhle zemřeli, i u těch, kteří předtím neměli nic, a najednou dostali to, co dřív měli ti šťastní, odvažovali se s větší smělostí dělat pro své potěšení to, co ještě nedávno skrývali. A tak chtěl každý rychle a co nejpríjemněji užívat, protože považovali svá těla i své statky za stejně pomíjivé. Nikdo už nebyl ochoten namáhat se pro to, co bylo uznáváno za krásné, protože si myslel, že neví jisté, zda nezahyne dřív, nežli dojde k cíli. Za krásné a užitečné bylo pokládáno všechno, co bylo příjemné a co k příjemnému pomáhalo, ať to pocházelo odkudkoli.

Thukydídés, Periklova řeč nad padlými, 431 př.

- „Máme ústavu, která se nezhlíží v zákonech sousedů, ba spíše jsme sami vzorem pro jiné, než abychom druhé napodobovali. Její jméno je lidovláda, protože není věcí několika, nýbrž většiny. Před zákonem jsou si všichni rovni, pokud jde o osobní zájmy; co se týče vážnosti, toho, jak je kdo pro co oceňován, tedy nikomu se nedostává v obci větší cti pro jeho společenskou příslušnost než pro jeho osobní přednost; ba ani chudoba a skromný původ nikomu nebrání dojít hodnosti, je-li schopen vykonat něco pro obec. Ve veřejném životě se chráníme porušit řád hlavně z ostychu, poslouchajíce právě vládnoucích úřadů a zákonů, zejména těch, které jsou dány ve prospěch utiskovaných, a těch, které sice nejsou napsány, ale přinášejí porušovateli hanbu v očích všech.
- Milujeme umění, ale s pravou mírou, milujeme vědění, ale bez újmy na mužnosti; bohatství je pro nás spíše příležitostí k včasným skutkům než k chlubným slovům, a co se chudoby týče, není k necti znát se k ní, ale spíše je k necti nevymanit se z ní prací.“

Důsledky peloponéské války

- dlouhé zdi spojující Athény s Peiraeem byly srovnány se zemí
- athénský námořní spolek rozpuštěn
- zbytek floty byl (s výjimkou dvanácti lodí) odevzdán vítězům a spálen
- V samotných Athénách byla nastolena prospartská oligarchická [vláda třiceti tyranů](#), která byla ale již v roce [403 př. n. l.](#) svržena
- v řeckých obcích při Egejském moři byly nastoleny Spartě nakloněné režimy opírající se o spartské posádky
- válka znamenala konec zlatého věku klasického Řecka a představovala zlom v dějinách řeckých městských států, jejichž předchozí politická rovnováha byla nenávratně ztracena.
- Athény sice dokázaly ve [4. století př. n. l.](#) obnovit svůj námořní spolek, avšak nikdy už se neměly pozvednout ke své dřívější moci v dobách prvního námořního spolku.

Druhý athénský námořní spolek

- Založen 378/377 př.
- Počet členských států kolem 60
- Nebyl vybírán foros
- závaZEK Athén nezasahovat DO VNITŘNÍCH POMĚRŮ OBCÍ
- PO SPOJENECKÉ VÁLCE 357-355 PŘ. SE SPOLEK ROZPADÁ